

20. Konstruktivní a konceptuální tendence v poválečném období

- Konceptuální umění se v polovině 60. let objevilo jako vyústění neoavantgardních tendencí konce 50. a počátku 60. let. Spojuje se v něm především odkaz Marcela Duchampa
- Předchůdcem konceptuálního umění se stal Marcel Duchamp, jehož objekty ready made-zejména Fontána z roku 1917- zapříčinil rázný rozkol s tradicí a přinutil nás přehodnotit, co by mělo být považováno za umění
- S pojmem konceptuálního umění přišel Američan Joseph Kosuth ve svém díle Jedna a tři židle (1965).
- Konceptuální umění je oblast moderního umění, k níž obvykle býváme nejskeptičtější
- Umělec zkoumal vyjadřovací prostředky a funkce, odmítal tradiční metody výtvarného umění. Nejdůležitějším prostředkem konceptuálního umění byl koncept či myšlenka, která byla zapojena do tvorby uměleckého díla.
- Podle návodu mohl umělecké dílo stvořit i naprostý laik. Konceptuální umění významně narušilo hranici mezi tím, co bylo považováno za umění a tím, co tradičně uměním nebylo
- Myšlenky konceptuálního umění poprvé ve svých pětatřiceti Větách o konceptuálním umění formuloval americký umělec Sol LeWitt, který byl i jedním z nejvýznamnějších představitelů tohoto hnutí. Jeho manifest byl publikován v roce 1967 v americkém uměleckém časopise Artforum a znamenal oficiální začátek hnutí konceptuálního umění.

charakteristické znaky konceptualismu

- důraz na rovnost mezi různými znakovými systémy v kontextu výtvarného umění,
- dematerializace umění, respektive setření rozdílu mezi myšlenkou a její hmotnou realizací,
- hledání nových výstavních forem a hlavně forem distribuce mimo standardní instituce provozu umění,
- ztráta významu nějaké specifické řemeslné dovednosti umělce (de-skilling).

Joseph Kosuth (1945)

-americký umělec

-Kosuth je jedním z nejuznávanějších postav konceptuálního umění. Jeho cílem bylo vytvořit ve svém díle takový obsah, aby dílo nepotřebovalo žádné komentáře či vysvětlení. Všechno jeho dílo je podle něj výsledkem kreativního procesu, neboť bez provedení by žádná myšlenka nemohla být plně realizována.

- Význam vyjádřeného umění je pro něj v textu daleko důležitější a přístupnější než jeho podoba.

- umění je pro něj jakýmsi pokračováním filosofie.

- Prohlásil také, že dílo je uměním, pokud ho někdo za umění prohlásí. Obhajoval myšlenku za dílem, která byla hlavním konceptem moderního umění.

-Jednou z nejvýznamnějších Kosuthových děl je jeho Jedna a tři židle, které je parafrází Platonova konceptu forem. Jednalo se o obyčejnou židli, fotografii židle a slovníkovou definici slova židle.

Kosuth, jedna a tři židle, 1965

Joseph Beuys (1921 – 1986)

- německý umělec, politický aktivista
- Beuys je jedním z hlavních představitelů konceptuálního umění, ve kterém je každodenní život kreativním procesem
- Vytvářel umění z mrtvých zvířat, špinavých hadrů a nevyzpytatelných myšlenek.
- Vytvořil vlastní koncept neodadaistického hnutí, které nazval Fluxus což znamená proud.
- 1963 manifest Fluxusu, dožadoval se v něm očisty světa od buržoazní zvrhlosti, intelektuální, profesionální a komerční kultury. Sliboval, že Fluxus bude propagovat živé umění
- V roce 1974 tak Beuys například strávil celý týden v jedné newyorské galerii zavřený v jedné místnosti s kojotem. Předmětem tohoto happeningu bylo odstranit trauma zapříčiněné neshodami mezi průmyslovým světem bílých lidí a Indiánů, pro které je kojot posvátným zvířetem.
- Jak vysvětlíme obrazy mrtvému zajíci 1965 je to performance, kterou se proslavil nejvíc. Beuys mlčky seděl na židli v rohu Galerie Alfreda Schmela v Dusseldorfu. Hlavu měl pomazanou medem a byl posypaný lístkovým zlatem. V náručí držel mrtvého zajíce a upřeně mu hleděl do očí. Po chvíli vstal a prohlížel si obrazy na zdech. Čas od času zajíce pozvedl, nějaký obraz mu ukázal a poté mu něco nesrozumitelně pošeptal do ucha
- Chopil se pozice šamana společnosti
- Umění v jeho performanci zahrnovalo celou škálu pocitů včetně nepředvídatelných reakcí diváků

I like America and America likes me 1974

Smečka, 1969

Konceptuální umění a fotografie :

Douglas Huebler, (1924–1997)

Huebler byl představitel konceptuálního užití fotografie(fotokonceptualismu)

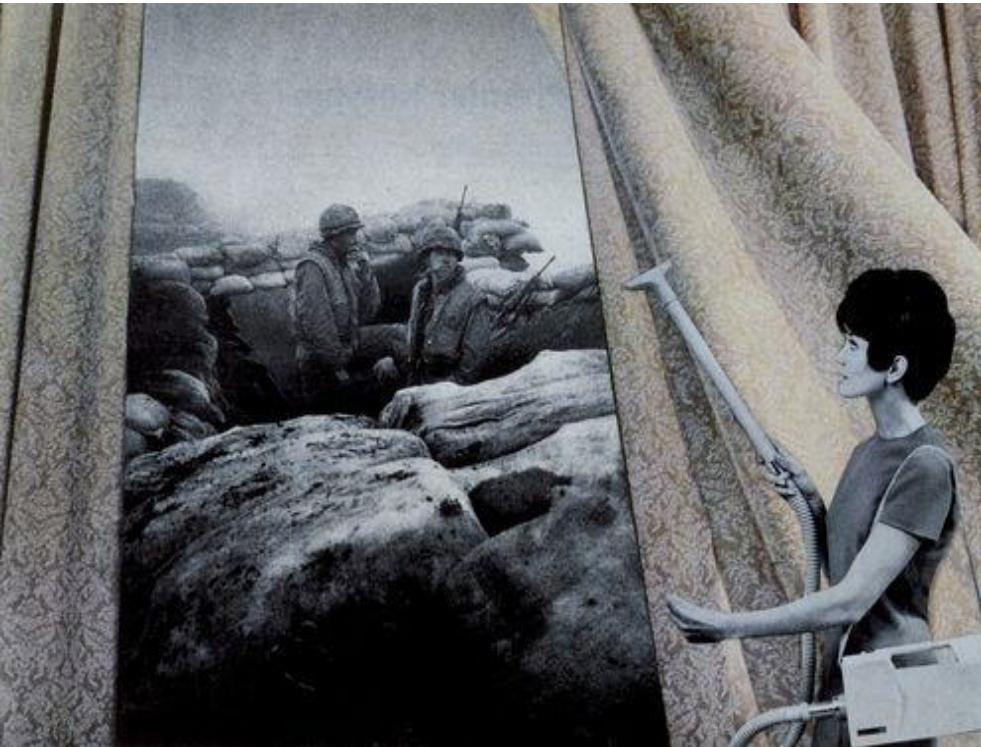
Nejznámější dílo- Variable Piece #70 (in Process) z roku 1971 představoval „neutrální“ konceptuální přístup. Avizovaným (utopickým) záměrem bylo vytvořit portréty všech, kdo žijí na světě. Zjevná nerealizovatelnost záměru nic neubírá na závažnosti rozhodnutí, které můžeme opět spojit s odkazem na dokumentární tradici meziválečného období.

Variable piece, 1971

Martha Rosler (1943)

- Americká umělkyně
- Jako komunikační prostředek autorka volí fotografii, video, instalaci
- pracuje hlavně ve vícečetných sériích
- Zkoumání otázky každodenního života, genderové aspekty

Martha Rosler, Válka až do domu: Krásný domov ve Vietnamu, 1967-1972

Ed Ruscha (1937)

- americký malíř, grafik a fotograf
- maloval, vytvářel koláže a fotografoval, od roku 1964 začal experimentovat s různými slovy a frázemi, s často podivně vtipným či satirickým obsahem. V letech 1966 až 1969 maloval tzv. „tekutá slova“, podle různých slov napsaných různými tekutinami a pak zachycenými v až hyperrealistickém detailu.
- v letech 1962 až 1970 vytvořil řadu fotografických sérií s více či méně banálními náměty: 26 benzinových pump (vydáno jako autorská kniha v r. 1963), Všechny budovy na Sunset Strip (autorská kniha, 1966), Třicet čtyři parkovišť v Los Angeles (autorská kniha 1967)
- Důležité je pro něj médium knihy.
- důležitým bodem je práce se sérií – jednoduché akumulování dalších a dalších příkladů téhož, až do vyčerpání předem vymezeného rámce. Ruschovy série lze interpretovat různým způsobem, bývá připomínána „kulisovost“ budov, které fotil.

26 benzínových pump

Kinetické umění

- Kinetické umění vzniklo již počátkem 20. století v Evropě v tvorbě dadaistů a konstruktivistů,
- velkého ohlasu se mu dostalo i ve Spojených státech v 50. a 60. letech 20. století.
- Zjednodušeně je kinetická jakákoliv socha či konstrukce, která obsahuje pohyblivé části, jež jsou rozpohybovány prouděním vzduchu, motorem nebo rukou umělce či pozorovatele. Za kinetické bývají považovány i obrazy umělců op artu, které vytvářejí dojem pohybu.
- Za první kinetickou sochu je považováno Kolo bicyklu, které v roce 1913 vytvořil Marcel Duchamp.

Duchamp, Kolo od bicyklu na stoličce, 1913

Alexander Calder (1898 -1976)

-Americký sochař

-cirkus byl jeho celoživotní láskou a inspirací. Když se pak v roce 1926 přestěhoval do Paříže , tak tam vytvořil tam svůj Cirque Calder, což byla komplexní konstrukce, kterou vytvořil z drátů, kůže a látek.

-jeho umění se tak stalo jakýmsi předchůdcem performance

-V Paříži také Calder začal vytvářet svoje hračky, které se postupně staly rovněž velmi populární.

-stal se členem skupiny Abstraction-Création.

-30. léta 20. Století,vynalezl nový prvek do světa umění – mobilní (pohyblivé) sochy. Což byla jemná konstrukce vyrobená z kusů plechu upevněných na drátech.

Calder, mobily z r. 1932

Minimalismus

- vznikl v 60. letech 20. století ve Spojených státech jako reakce na abstraktní expresionismus a prosadil se především ve vizuálním umění a designu. Jedním z jeho průkopníků byl Frank Stella, který svoje první minimalistické ‚pruhované‘ obrazy ukázal na přelomové výstavě 16 Americans, kterou v roce 1959 uspořádalo Museum of Modern Art v New Yorku.
- Je to zřetelně mužské hnutí
- Měli zálibu ve strohých dílech, pro svá díla nepoužívali označení socha, ale objekt nebo struktura
- charakteristické znaky:**
- pozornost k detailu, jejich umění často působí dojmem průmyslového výrobku
- Umělci fungují spíš jako architekti (kreslí plány, vydávají příkazy a dohlížejí na produkci)
- Chtěli zbavit své dílo jakéhokoli osobního výrazu, subjektivity nebo autorství
- Jejich cíl bylo přinutit diváka, aby se zabýval fyzickým objektem a ne osobností tvůrce

Donald Judd (1928 – 1994)

-Americký sochař

přestal dávat svým dílům názvy, začínal jako malíř tvořící rozměrná abstraktně expresionistická plátna. Hlavní roli v jeho obrazech hrála hutná kadmiová červeň.

-Záhy malbu opouští, ale červeň nikdy neopustil.

-Malbu opustil kvůli neschopnosti diváka vnímat plátno a na něm namalovaný obraz jako jeden celek a odpověď našel v sochařství.

Bez názvu 1972

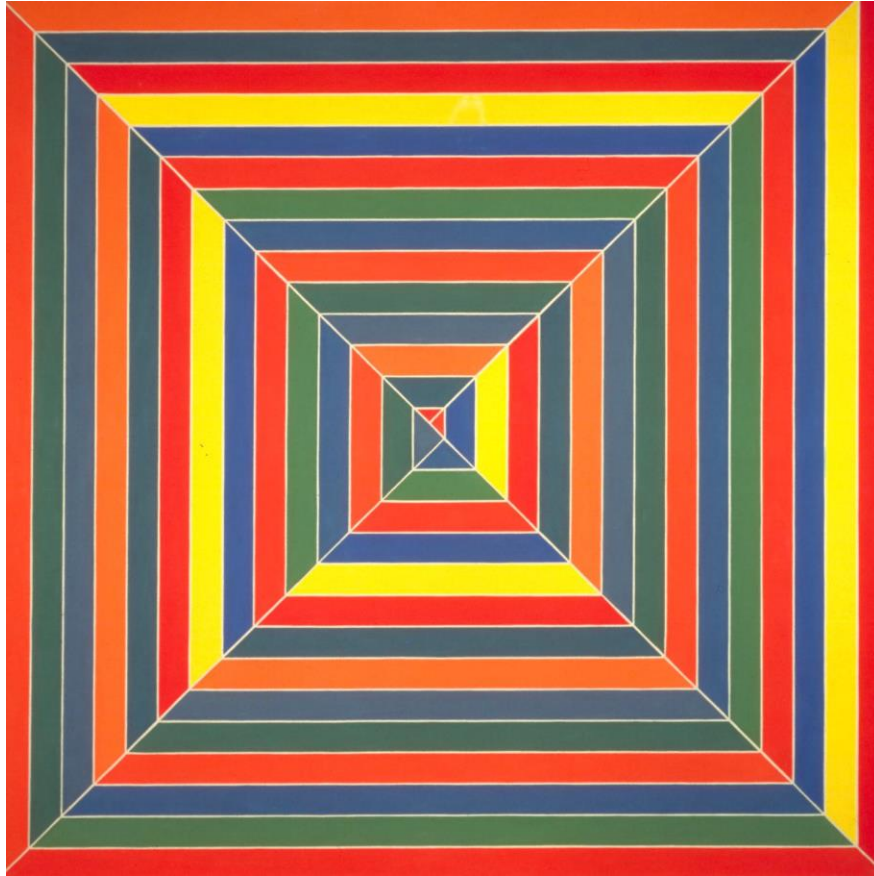
- Judd sám popsal svou tvorbu jako, jednoduché vyjádření složité myšlenky.
- Díla Judda nutí diváka uvědomit si přítomný okamžik. Nejsou za ním žádné příběhy ani alegorie
- Používal opakování motivu, aby zpochybnil myšlenku, že každý malířský tah je něčím významný a pozoruhodný

Donald Judd, Bez názvu 1972

Frank Stella (1936)

- Americký malíř a grafik
- Začínal jako abstraktní expresionista
- Ve svých obrazech chtěl dosáhnout doslovnosti (To, co vidíte, je to co vidíte)
- Juddovo řešení spočívalo v redukci prvků a Stella používal symetrii-tvorba téhož dokola.

Frank Stella, Hyena Stomp, 1962

Carl Andre (1935)

- Americký sochař
- Stella zkritizoval dílo Carla Andreho, takovým způsobem, že mu to změnilo život
- Jeho sochy se blížily tomu, čemu dnes říkáme instalace
- Přesné umístění sochy je pro Andreho důležitou součástí umělecké práce
- Vytváří díla určená k interakci s okolím
- U svých děl se vzdal používání podstavců. Svá díla umísťuje přímo na podlahu. Jeho záměr je dodat dílům pocit přímočarosti
- Andre se nejvíce proslavil dílem Ekvivalent VIII (1966)

-Jeho sochy se často stávají součástí podlahy

Carl Andre, 144 Magnesium Square, 1969

- 144 magneziových kachlí, tentokrát po divákovi přímo vyžaduje, aby se po jeho skulptuře prošel
- Doufal, nezkušenost chůze po magneziových dlaždicích pomůže návštěvníkovi procítit fyzické vlastnosti materiálu.
- Touto myšlenkou se vracel k ruskému konstruktivismu a zejména k Vladimíru Tatlinovi a jeho Rohových kontrareliéfch- odstraňoval veškeré symbolické významy.

Dan Flavin (1933-1996)

- Americký minimalistický sochař
- Flavin si zvolil za médium skulptur běžně dostupné fluorescenční zářivky
- Flavin považoval své zářivkové světlo za anonymní a hanebné za ikonu doby.
- Na zářivce se mu líbila neosobní povaha masového výrobku, pohlížel na ni jako na materiál spojující umění s každodenními starostmi, které život přináší. Podobně jako minimalističtí umělci trval i on na tom, že v jeho díle nejsou žádné skryté významy.
- Jeho nejznámější série jsou pocty Tatlinovy.

Dan Flavin, Památník 1 pro V. Tatlina, 1964

Sol LeWitt (1928-2007)

- Americký minimalistický malíř, sochař a kreslíř
- Lewitt bývá považován za jednoho z nevlivnějších umělců současnosti, bývá svým významem na moderní umění často přirovnáván k Jacksonu Pollockovi
- zasloužil se o propojení minimalismu a konceptuálního umění, které pomáhal zakládat.
- V jeho třiceti pěti Větech o konceptuálním umění (1967) položil základy novému druhu umění, které se na rozdíl od jaksi neosobního abstraktního expresionismu zabývala vnitřními procesy člověka a jeho reakcemi na různé podněty
- Myšlenku pak považoval za jakýsi mystický prostředek k dosažení pravé podstaty umění.
- Jeho cílem není diváka poučovat, nýbrž poskytnout mu informaci
- Lewitt se zabýval především sochařskou tvorbou, nicméně významná je také jeho tvorba z oblasti kresby a tisků.

Sol LeWitt, Řadový projekt I (ABCD), 1966

Postminimalismus

- Jeho první projevy můžeme hledat lehce za polovinou 60. let. V roce 1966 se uskutečnila výstava Primární struktury, která představovala první výrazné institucionální potvrzení minimalismu. V tomtéž roce následovala výstava Excentrická abstrakce, která představovala formální i „psychologické“ alternativy vůči minimalismu.

Eva Hesse (1939)

- Hesse byla dcerou židovských emigrantů, kteří uprchli do USA těsně před vypuknutím druhé světové války
- 60. se podílela na některých Kaprowových happeninzích. Roky 1964 a 1965 strávila v Německu, kde začala pracovat s materiály, které měly být charakteristické pro závěrečnou vrcholnou fázi její krátké kariéry, kterou předčasně ukončil mozkový nádor – latex, plasty, provazy, laminát. V těchto materiálech se často objevují charakteristické prvky minimalismu – opakování identických tvarů, motiv krychle – použitý materiál ale otevírá zcela jiný okruh konotací souvisejících s tělesností, emocionalitou.

Eva Hesse, Bez názvu, 1970

Robert Morris

- V druhé polovině 60. let začal směřovat jednak k procesuálním formám tvorby a také se výrazně změnil okruh materiálů, které používal.
- Praktické proměny jeho tvorby šly ruku v ruce s textovými reflexemi (např. eseje „Antiforma“ (1968))
- Co se týče materiálů, začal Morris na konci 60. let používat měkké, poddajné materiály, které samy o sobě jen těžko drží nějakou „čistou“ formu. Nejznámější jsou jeho objekty z plsti a pryže.
- v 70. letech začal používat materiály, které ho spojily s hnutím Land Artu – hlínu, prach i kameny. V land artu Morris nejprve vytvářel svoje kompozice uvnitř muzeí, nicméně postupem doby začal pracovat venku na volných prostranstvích.
- faktorem jeho práce se v těchto objektech a instalacích stala gravitace

Robert Morris, Bez názvu

Richard Serra (1939)

- Americký sochař
- Serra se stal známým svými minimalistickými konstrukcemi z velkých železných rour a bloků, jejichž povrch není impregnován a časem začíná rezivět.
- V roce 1969 se Serra účastnil významné výstavy ‚Devět mladých umělců‘, pořádané Guggenheimovým muzeem v New Yorku.
- Ve své tvorbě se zpočátku zaměřoval především na různé industriální materiály, především pak na ocel a olovo. Tyto materiály zpracovával podle myšlenek minimalismu, který nejlépe odpovídal jeho osobnímu uměleckému zaměření a přesvědčení.
- Serra svou tvorbou často vzbuzoval kontroverzi, jedno z jeho děl bylo dokonce odmítnuto veřejností jednalo se o jeho dílo Nakloněný oblouk (1981, vysoký 3.5 metru). Tento ocelový oblouk původně stál na Federal Plaza na dolním Manhattanu. Už ode dne, kdy byl postaven, proti němu protestovali zaměstnanci z okolních budov, prý bránil v průchodu náměstím. 15. března 1989 rozebrána a dána do šrotu.
- Serra začal experimentovat s filmem, který se stal hlavní součástí jeho tvorby 70 letech

Richard Serra, Nakloněný oblouk, 1981

Arte povera

- Itálie, chudé umění. Vzniká koncem 60. let dvacátého století v Itálii
- používali základní materiály (větvičky, hadry, noviny)
- Zakladatel Lucio Fontana, využíval minimum materiálů k maximálnímu efektu
- Vytvořilpůdu pro novou generaci italských výtvarníků, kteří se spojili v hnutí Arte povera
- Umělci vyznávající směr Arte povera reagovali na italský hospodářský kolaps, následující po velice krátkém rozkvětu po konci druhé světové války.
- Propojovali moderní život s minulostí
- Obávali se závislosti konzumní společnosti na stále nových věcech a její rostoucí lhostejnosti a nezájmu o historii
- Prosazovali tzv. metodu kombinované techniky- umělec se měl pohybovat mezi malířstvím, sochařstvím, tvorbou koláží, performancí a instalací propojovat je

Michelangelo Pistoletto (1933)

- zakládající člen
- Chtěl umění vytrhnout z posvátného prostředí muzeí a galerií a přivést je do skutečného světa
- V pol 60 let 20 stol. Svou myšlenku uskutečnil, když vzal na procházku gigantickou metrovou kouli vyrobenou z novin
- Venuše z hadrů (1967) navršil hromadu vyhozených šatů kolem sochy venuše.
- Byl to pokus přivést k sobě krásu minulosti a katastrofu přítomnosti

Pistoletto, Venuše z hadrů, 1967

Jannis Kounellis (1936)

- Tvořil svá díla ze starých rámců postelí, pytlů od uhlí, věšáků, kamení, vaty...
- V roce 1969 instalace s živými zvířaty (12 koní), které v galerii uvázal a trval na tom, že tam musejí zůstat několik dní.
- Reagoval na komercializaci umění vytvořením pomíjivého díla, která nelze prodat

Kounellis, Bez názvu, 1969

Konkretismus v ČSR

- Období 60. let 20. století je v rámci nefigurativní a experimentální tvorby jedním z nejživějších a možná i nejživelnějších období v kapitolách československé moderní kultury. Na
  - formoval se přibližně od roku 1962 především v okruhu autorů o něco později sdružených ve skupině Křížovatka
  - Hlavním formálně stylovým znakem tehdejšího nefigurativního umění byla snaha o enormní zjednodušení výtvarných forem, o čemž se tehdy psalo a mluvilo jako o redukci výtvarných prostředků -konkretismus se vyznačoval smyslem pro systematické, logikou zdůvodnitelné zpracovávání zvolené problematiky.
- Při těchto „pokusech“ sehrávalo jednu z nejdůležitějších rolí tíhnutí ke geometrizaci formy. Od konce 50. let
- živil se nezlomnou vírou ve vlastní smysl uměleckého díla, opírající se o představu nezastupitelnosti úlohy umění v nově se rodící postindustriální společnosti. surrealismus.

Klub konkretistů (1967–1972)

ČLENOVÉ:

Ladislav Daněk, Ladislav Jezbera, Martin Kolář, Dalibor Chatrný, Radoslav Kratina

Dalibor Chatrný (1925)

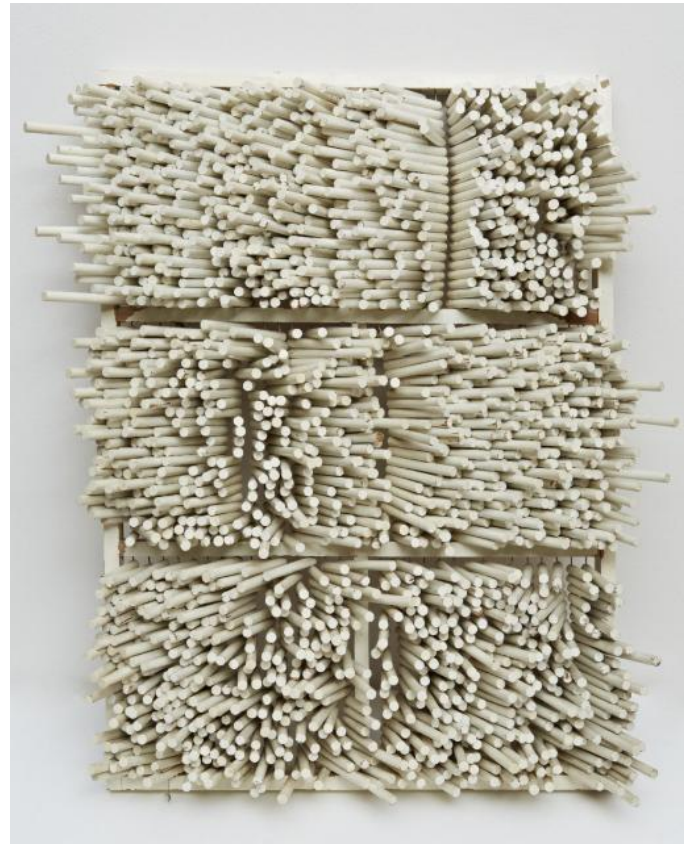
- Malíř, grafik a pedagog
- Celý život spjat s Brnem
- Kromě grafické tvorby, ze které vychází a k níž se celý život vztahuje, používá Chatrný širokou škálu dalších způsobů vyjádření, přičemž důsledně ohledává hraniční možnosti média, s nímž v danou chvíli pracuje
- Dlouhodobě se zabývá souvislostí sémantických obsahů slov a jejich možné vizuální podoby.
- Abstraktní dřevořezy ze začátku šedesátých let (Štěpení, 1961; Signály, 1962)
- Práce s otisky a rytmem mřížek přivedly Chatrného v druhé polovině dekády k souborům perforovaných grafik,
- Klíčovou roli v jeho tvorbě hraje osmihodinová výstava v Procházkově síni brněnského Domu umění v listopadu 1970. Tu vytvářeli návštěvníci galerie, propojující přichystané kovové a plexisklové válce sítí provázků.
- Chatrný se též přiblížil land-artu

Chatrný, Zrcadlo, 1973

Radoslav Kratina (1928-1999)

- Český sochař, grafik, průmyslový návrhář, fotograf, malíř a kurátor
- Vytvářel monotypy, které vznikaly otiskováním nejrůznějších nalezených předmětů, například krabiček od zápalek, roztrhaných pásků lepenky, žiletek, ale třeba též sádry kápané na desku.
- Přelom v tvorbě pak nastal v roce 1964, kdy zkonstruoval první variabilní reliéf.
- 1965 došel k prvnímu dřevěnému variabilu, v němž byly tyčky rozděleny do střídavě červeně a bíle natřených políček. Byly umístěny do rámu, v němž se mohly horizontálně posouvat.
- Je racionální. Vylučuje subjektivní rukopis: vše je strojově zpracováno. Důrazem na pohybovou stránku objektů

Skupina Křižovatka

- Byla založena na podzim 1963 v Praze.
- Otevřenost světu moderní civilizace a vlivům světového umění.
- Hlásili se k dynamice moderní doby, technickým vynálezům a jejich formálnímu tvarosloví, ke světu, který nazývali „novou přírodou“, stvořenou přičiněním lidské vynalézavosti.
- Chce „čelit převaze romantického sentimentu a přemíře subjektivity.
- V březnu roku 1964 pořádala Křižovatka první společnou výstavu ve Špálově galerii v Praze,
- V roce 1968 následovala výstava „Nová citlivost“ skupiny Křižovatka a jejích 29 hostů. Výstava zcela podle programu skupiny demonstrovala „novou citlivost“, vůči „novému řádu“, rozchod s organickou přírodou a nástup „nové přírody“ – technické civilizace.

ČLENOVÉ:

Vladimír Burda, Richard Fremund, Josef Hlaváček, Jiří Kolář, Běla Kolářová, Jan Kubíček, Karel Malich, Pavla Mautnerová, Vladislav Mirvald, Jiří Padrta, Otakar Slavík, Zdeněk Sýkora.

Jiří Kolář (1914-2002)

Básník, autor experimentální a vizuální poezie, dramatik, překladatel, sběratel umění a mecenáš samizdatové literatury a mladých umělců

-Ve své výtvarné tvorbě Kolář pracoval se skalpelem, barvy nahrazoval potištěným papírem a lepidlem. Jeho koláže – obrazy, reliéfy, objekty, vytvářené metodami roláže, proláže, muchláže, chiasmáže, asambláže aj. jsou průnikem do mnohých sfér lidské existence.

Kolář, Uzlová báseň, 1962–1963

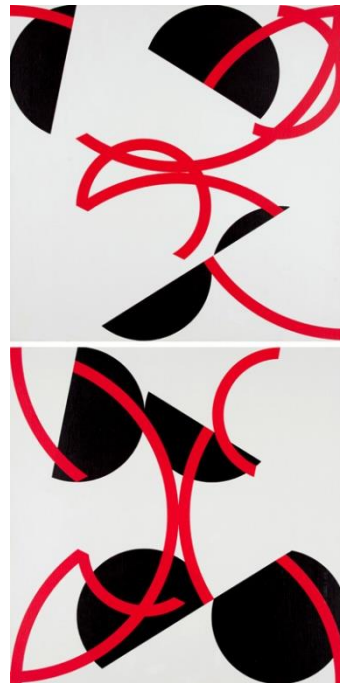

Jiří Kolář, Jablko, 60

Jan Kubíček (1927-2013)

- Jeden z nejzásadnějších představitelů konkrétního umění 20. století u nás.
- Jeho tvorba se vymyká čistému konstruktivistickému umění ve formě, jak jej známe, ale zaměřuje se spíše na mnohočetné variace, proměny a možnosti systematického zkoumání.
- Nejprve se Kubíček věnoval realistické malbě jako obdivovatel základních městských půvabů a prezentoval se také jako krajinář.
- Kubíčkovu vrcholné dílo tak spojuje prvky geometrické abstrakce s osobitou formou minimalismu.
- Důležitým aspektem jeho děl se stala linie, která vertikálně nebo horizontálně odděluje jednotlivé části barevné plochy.

Jan Kubíček, dělení půlkruhu, 1986

Karel Malich (1924)

-Český sochař a malíř

- Od roku 1958 se Karel Malich soustředil především na zachycování krajiny
- Jeho malířská díla byla charakteristická především používáním jasných barev.
- V tvorbě Karla Malicha došlo nakonec i ke zjednodušování tvarů, které se nakonec proměnily v pouhý znak. Pomalu se odpoutal od bezprostředního vnějšího námětu a zaměřil se pouze na vyjadřování smyslového prožitku především při vnímání krajiny.
- V roce 1960 tvořil v plenéru dvě svá zásadní díla Bílou krajinu I. a II.

- Od roku 1967 se Karel Malich začal zabývat reliéfy a plastikami
- Od roku 1968 byl Karel Malich velmi zaujat novým materiálem, a to plexisklem- 1979 – 1981 Pomocí teček a linií tvořil obrysy a siluety lidí a předmětů v proudech světla. V tomto období Malich začal pomalu používat pastely a jasné barvy. Velmi jej zaujalo téma Poslední večeře

Karel Malich, bílá Krajina, 1960

Seznam Literatury:

Gompertz Will, Na co se to vlastně díváme? 150 let moderního umění v cukru letu, Lidové noviny, 2014. 324 s. IBSN: 978-80-7422-300-6

Švácha Rostislav a Platovská Marie, Dějiny českého výtvarného umění VI /1,2 1950-2000, Academia, 2007. 1600 s. IBSN: 978-80-200-1489-4

Marzona Daniel, Minimalismus Slovart, 2005. 94 s. IBSN: 80-7209-670-

<http://www.artmuseum.cz/>